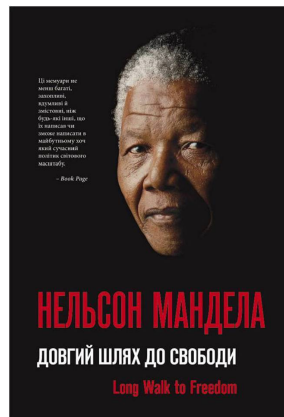

Мандела Нельсон. Довгий шлях до свободи: Автобіографія Нельсона Манделі / пер. з англ. Василя Старка. Київ: Наш Формат 2015. 560 с.

Нельсон Мандела – легендарна постать ХХ ст., проте до видання його автобіографії в перекладі українською про нього в Україні знали переважно ще з радянських джерел – як про борця проти апартеїду. З мінімальною кількістю додаткових фактів. Ініціатива ввести Н. Манделу в українськомовний світ збіглась у часі з Революцією Гідності, оприявивши разючі паралелі між історичною боротьбою південноафриканців проти расистського режиму та геройськими і трагічними подіями боротьби українського народу проти диктаторського правління Віктора Януковича. Аналогічні етапи боротьби, що тривали десятки років у Південній Африці, стиснулися до тижнів, а інколи і днів у сучасних українських обставинах. На тлі таких подібностей увиразнилися і відмінності, зокрема брак гідних лідерів. Так викристалізувалося запитання: «Коли прийде український Мандела?». Воно часто лунало на презентаціях перекладу в низці міст України.

Книгу починає детальна розповідь про дитинство та юнацькі роки автора. З одного боку, це відповідає жанру автобіографії, з іншого – дозволяє читачам зануритись у життя корінного населення ПАР у ті часи, зрозуміти й відчути, як почувалися чорношкірі у країні панівної білої меншості. Попри королівське походження Н. Манделі, його досвід принижень і обмежень віддзеркалював переживання простих південноафриканців. Автор показує, як змінювалася його самосвідомість, як він доростав до того, щоб узяти на себе відповідальність не лише за свою родину, а й за цілий народ. Розділи книги, присвячені революційній діяльності, змальовують основних дійових осіб, насамперед членів Африканського національного конгресу, і показують, як безуспішні спроби змусити уряд дослухатися до законних вимог чорношкірого населення і змінити ситуацію дедалі сильніше радикалізували борців проти апартеїду. Переламним моментом став суд (зображений у книзі майже як фарс), за рішенням якого Н. Мандела та його соратники хоч і unikли смертної кари, проте потрапили до в'язниці на довгі роки.

Наступна частина книги – це оповідь про виживання нескореного за ґратами. Українського читача, знайомого з історією шістдесятництва, незмінно вражає контраст між нелюдською жорстокістю ГУЛАґу та порівняно м'яким тюремним режимом ПАР. Але суто людська особиста трагедія ізоляції діяча від суспільства, а батька – від родини – та сама. За ґратами Н. Мандела змінився: молодечий запал до боротьби за негайний результат поступився

виваженій стратегічній перспективі. Його мета – визволити свій народ – залишається незмінною. Іншим стає уявлення про шлях її досягнення.

Розділи про звільнення Н. Мандела та про його демократичне обрання президентом ПАР – це історія незламності, дипломатичності, відданості цінностям і вірності народу, яка не може не надихати. Мандела резюмував свій довгий шлях до свободи у висновку, який стосується кожної переможної демократичної революції: *«Коли я вийшов із в'язниці, саме такою була моя місія – звільнити пригноблених і пригноблювачів. Дехто каже, що цього вже досягнуто, але я знаю, що це не так. Правда полягає в тому, що ми ще не вільні, ми просто здобули свободу бути вільними, право не бути пригноблюваними. Ми зробили не останній крок у нашій подорожі, а перший крок на довшому і навіть важчому шляху. Адже бути вільним – це не просто скинути кайдани, а жити так, щоб поважати і збільшувати свободу інших. Справжнє випробування нашої відданості свободі лише починається».*